

Nr 280.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen; given Stockholms slott den 5 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels godkänna de av departementschefen i nämnda protokoll föreslagna bestämmelser angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen;

dels ock medgiva, att kostnaderna för dylika bidrag må gäldas under år 1918 av ordinarie förslagsanslaget till odlingshjälp åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen samt därefter av ordinarie förslagsanslaget till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:

*Riksdagens
 skrivelse 1917*

I skrivelse den 25 april 1917, nr 95, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt utreda, i vad mån ökning av statsbidraget såväl för nya upplåtelser av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen som ock för redan skedda upplåtelser av dylika lägenheter och skogstorp kunde finnas erforderlig, samt för riksdagen framlägga förslag till de ändrade bestämmelser i detta avseende, vartill utredningen kunde föranleda.

I nämnda skrivelse, som tillkom i anledning av en inom riksdagen väckt motion om förhöjning av statsbidraget till innehavare av vissa odlingslägenheter och skogstorp, anfördes bland annat, att riksdagen oaktat pågående utredning rörande ändrade villkor för upplåtelser från kronomarkerna — vilken utredning icke borde föregripas — ansett

sig kunna taga ställning till frågan om ökat statsbidrag såsom ett i viss mån fristående spørsmål. Riksdagen hade därvid funnit, att särskilt under nu rådande kristid med abnormt ökade byggnadspriser stort fog förefunnes för motionärens framställning, då ju de för närvarande utgående statsbidragen beräknats för normala förhållanden. Det låge för staten stor vikt uppå, att så många lägenheter som möjligt bebyggdes och uppodlades, icke minst i syfte att avhjälpa den rådande bristen på arbetare till statsskogarna. Emellertid syntes det riksdagen icke tillfyllest, att de personer, till vilka lägenheter härefter upplätes, komme i åtnjutande av förhöjt bidrag. Enligt riksdagens förmenande borde undersökas, huruvida icke innehavare av odlingslägenhet, som redan upplåtits, därest han ännu icke hunnit fullgöra vad honom åläge för utbekommande av odlingshjälpens hela belopp, jämväl borde komma i åtnjutande av ökad hjälp. Det kunde även ifrågasättas, om icke innehavare av skogstorp, som erhållit torpet på arrende under 50 år, borde komma i åtnjutande av förhöjt statsbidrag. Slutligen uttalade sig riksdagen för en undersökning i angivna riktning jämväl beträffande nybyggeslägenheter å vissa delar av Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog, för vilka upplåtelser särskilda villkor vore gällande.

Denna riksdagens skrivelse remitterades till norrländska kolonisationskommittén för verkställande av den av riksdagen begärda utredningen och framläggande av därpå grundade förslag.

Jag torde först böra lämna en kortfattad översikt över de grunder, som tillämpats för lägenhetsupplåtelser å kronoparker och kronoöverloppsmarker i rikets norra län.

*Historik och
nu gällande
grunder för
lägenhets-
upplåtelser.*

Efter framställning från 1888 års riksdag om åtgärder för åstadkommande av bosättning på statens skogsdomäner i Norrland och, såsom ifrågasattes, även inom andra landsdelar, särskilt Kopparbergs län, framlade Kungl. Maj:t efter föranstaltad utredning vid riksdagen år 1891 förslag om medgivande att å kronoparker i Norrbottens län befintliga, till skogstorp tjänliga lägenheter måtte, där det för kronoparkens vård och bevakning funnes vara gagneligt, under vissa villkor av domänstyrelsen på viss bestämd tid, ej överstigande tjugu år, upplätas till odling och bebyggande åt personer, som ägde god frejd och vore fullt arbetsföra samt i övrigt funnes vara lämpliga.

Riksdagen biföll det framlagda förslaget. De för upplåtelseerna fastställda bestämmelserna meddelades i skrivelse till domänstyrelsen den 29 maj 1891 och inneburo i huvudsak följande. Torparen skulle vare berättigad att utan avgift från kronoparken erhålla efter utsyning byggnads- och hägnads- samt annat husbehovs- virke ävensom efter anvisning skogsfång till vedbrand, dock endast av vindfälld och torr skog. Under första upplåtelsetiden skulle torparen åtnjuta frihet från så-

väl avgäld som utlagor och onera mot skyldighet dels att uppodla och bebygga lägenheten, dels att inom anvisat område av kronoparken utöva tillsyn och bevakning, dels ock att på tillsägelse av vederbörande skogstjänsteman och mot ersättning utgöra å kronoparken erforderliga arbeten. Sedan föreskriven byggnadsskyldighet fullgjorts, ägde torparen av statsmedel uppbära ett belopp av 500 kronor mot skyldighet för honom att, i händelse han bleve skild från lägenheten, avstå densamma utan anspråk på ersättning. Efter frihetsårens slut skulle torpet i förhållande till dess storlek och beskaffenhet åsättas viss årlig avgäld, att utgöras medelst dagsverken å kronoparken. Torpare, som funnes hava väl odlat och bebyggt sitt torp, ägde att efter frihetsårens slut mot fastställd avgäld erhålla förnyad upplåtelse. Därest torpare före första upplåtelsetidens utgång på grund av dödsfall eller eljest frånträdde torpet, kunde detta under vissa villkor få övertagas av barn eller arvingar eller annan lämplig och av domänstyrelsen godkänd person. Därest torparen funnes hava gjort sig skyldig till skogsåverkan eller andra seelser eller brustit i fullgörande av åtagna skyldigheter, kunde han uppsägas till avflyttning från torpet. I övrigt ägde domänstyrelsen att meddela erforderliga föreskrifter med avseende å torpen och torparna.

Med föranledande av framställning från domänstyrelsen förelade Kungl. Maj:ts 1904 års riksdag proposition med förslag till nya villkor för upplåtelser av odlingslägenheter å kronoparker, avsedda att gälla jämväl för upplåtelser från kronoparker inom Västerbottens län. Sedan riksdagen bifallit förslaget, utfärdades den 27 maj 1904 kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län, varigenom tillämpningen av förenämnda skrivelse till domänstyrelsen den 29 maj 1891 upphävdes. De huvudsakliga nyheterna voro, dels att den avgäld, som efter frihetsårens slut skulle utgå, skulle utgöras i penningar i stället för dagsverken men med rätt för torparen att i avräkning på avgälden utgöra dagsverken å kronoparken, dels att tidigare bestämmelse om skyldighet för torparen att utöva tillsyn och bevakning å kronoparken samt där utföra erforderliga arbeten icke upptagits, dels ock att för skogstorpens behov av vedbrand skulle kunna anvisas utom vindfälld och torr skog även sådan skog, som eljest för en god skogsvård borde avverkas. De nya villkoren skulle under förutsättning av lägenhetsinnehavarens samtycke äga tillämpning jämväl å lägenheter, som upplåtits enligt 1891 års bestämmelser.

Samma år, som den nu nämnda kungörelsen tillkom, framställde den s. k. norrlandskommittén i avgivet betänkande förslag bland annat om en i vissa avseenden ändrad ordning för upplåtande av odlingslägenheter å kronomark och om utsträckning av sådant upplåtande till samtliga de sex nordligaste länen. Efter utredning i frågan framlade Kungl. Maj:ts vid 1909 års riksdag proposition angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen. Riksdagen antog Kungl. Maj:ts förslag med vissa ändringar och tillägg, varefter kungörelse i ämnet utfärdades den 18 juni 1909. I denna föreskrevs, att upplåtelser av odlingslägenheter enligt 1904 års kungörelse icke vidare finge äga rum.

Den nya författningen skilde sig i åtskilliga avseenden från den föregående. Tillämplighetsområdet utsträcktes att omfatta kronoparker och kronoöverloppsmarker i de sex norra länen. Under det att förutsättningen för upplåtande av odlingslägenhet tidigare varit den, att sådan upplåtelse funnes vara gagnelig för skogens

vard och bevakning, gjordes nu det alternativa tillägg, att upplåtelse tinga ske, därest den jord, vars upplåtande begärdes, vore belägen i närheten av odlad bygd eller kommunikationsled och hinder från skogsvårdens synpunkt ej mötte. Genom vissa villkor beträffande sökandens person och odlingslägenheternas storlek m. m. avsågs att sörja för, att lägenheterna skulle få karaktären av småbruk och bliva förbehållna för de till drivande av mindre jordbruk särskilt lämpade, obesutna folk-elementen. Till förhindrande av upplåtelse på olämpliga platser bestämdes att, förrän upplåtelse skedde, genom undersökning av i lantbruk kunnig person skulle inhämtas, att å området finnes tillräcklig för odling lämplig mark. Lägenheterna skulle upplåtas på arrende under femtio år med innehavaren förbehållen optionsrätt till förnyat arrende vid arrendetidens utgång. Efter femton frihetsår skulle lägenhetsinnehavaren hava att erlægga en redan vid upplåtelsen bestämd årlig avgift av 3.6 procent å dels lägenhetens kapitalvärde ouppodlad och obebyggd men med hänsyn tagen till den rätt till byggnadsvirke, som tillförsäkrats lägenhetsinnehavaren, dels den honom tillkommande odlingshjälpen. Denna bestämdes till 750 kronor, varav skulle utbetalas tredjedelen, då lägenhetens uthusbyggnad blivit färdig och godkänd, tredjedelen då manbyggnaden blivit färdig och godkänd, och sista tredjedelen, då minst en hektar åker uppodlats och satts i försvarlig hävd. Till de förutvarande ordningsföreskrifterna lades en del nya bestämmelser, bland annat beträffande lägenhetsinnehavarens rätt till nödigt bete för å lägenheten vinterfödda häst- och nötkreatur. Slutligen stadgades, att innehavare av skogstorp skulle äga att efter frihetsårens utgång, därest han vore berättigad till förnyad upplåtelse, erhålla torpet på arrende under femtio år samt i övrigt i tillämpliga delar på de villkor, som i kungörelsen föreskrivits rörande odlingslägenheter.

I anslutning till den utfärdade kungörelsen lämnade domänstyrelsen genom en promemoria av den 21 september 1909 en del tillämpningsföreskrifter, däribland att vid områdestilldelning den till odling lämpliga jordens areal i regel ej borde överstiga sex hektar, om så erfordrades förlagd i ett gårds- och ett odlingsskifte, att vid sidan av upplåtelsekontraktet odiskonerade slättermyrar eller röjningsmarker för självväxande äng, där sådana finnes i lägenhetens närhet, kunde upplåtas att av lägenhetsinnehavaren tillsvidare under frihetsåren nyttjas, i den mån och så länge de ej för annat ändamål erfordrades, ävensom att ståndskog inom upplåtelseområdet i första hand borde utsynas för lägenhetens husbehov men eljest icke utan särskilt medgivande avverkas eller tillgodogöras av lägenhetsinnehavaren. I samma promemoria ålades även skogstjänstemännen att vid utredningar för ifrågakommande upplåtelse inkomma med förslag rörande den tid, inom vilken byggnads- och odlingskyldigheten skulle vara fullgjord. I allmänhet läres härför hava plägat bestämmas en tidrymd av fem år från upplåtelsedagen.

I huvudsak äro bestämmelserna i 1909 års kungörelse fortfarande gällande. Vissa förändringar av dessa bestämmelser hava emellertid senare vidtagits.

Vad angår förfarings sättet för upplåtande av odlingslägenheter lämnade Kungl. Maj:t i anledning av framställning från 1912 års riksdag nya direktiv i skrivelse till domänstyrelsen den 4 oktober 1912. Däri anbefalldes styrelsen att vidtaga åtgärder i syfte att vederbörande skogstjänstemän skulle, i den mån deras tid därtill lämnade tillfälle, undersöka och kartlägga samt genom utstakning provisionellt i odlingslägenheter fördela större sammanhängande odlingsstrakter, som vore belägna i närheten av odlad bygd eller kommunikationsled och för vilkas upp-

låtande hinder från skogsvårdssynpunkt ej förefunnes, ävensom att likaledes vidtaga förberedande åtgärder beträffande andra odlingsområden, vilkas upplåtande kunde anses vara gagneligt för skogens vård och bevakning. Vad sålunda föreskrivits skulle dock ej utgöra hinder för användande även av förut brukliga förfaringssätt vid upplåtande av odlingslägenheter. Föreskrifter av sålunda anbefalld innebörd utfärdades av domänstyrelsen genom cirkulärskrivelse den 22 november 1912.

I huvudsaklig överensstämmelse med en framställning från de sakkunniga, som av mig år 1911 tillkallats för utredning av egnahemsfrågan, avlät Kungl. Maj:t till 1913 års riksdag proposition om vissa ändringar i 1909 års föreskrifter om lägenhetsupplåtelser. Riksdagen biföll propositionen och uttalade sig dessutom för sådan ändring i fråga om ordningen för utbetalande av statsbidrag till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter, att statsbidraget måtte åtminstone till någon del kunna i mån av byggnads- och odlingsarbetets fortgång utbetalas till vederbörande, oberoende av att föreskrivna arbeten icke hunnit fullbordas.

De antagna ändringarna föranledde utfärdande av två kungörelser, båda av den 17 oktober 1913. I den ena av dem stadgades i fråga om odlingslägenheter, att vid bestämmande av den årliga avgiften kapitalvärdet för ouppodlad och obebyggd lägenhet ej finge sättas högre än till 20 kronor för hektar och att innehavare av lägenhet, för vilken enligt tidigare bestämmelser den årliga avgiften beräknats jämväl med hänsyn till rätten till byggnadsvirke, skulle för framtiden erhålla den nedsättning i avgiftsbeloppet, som motsvarade 3.6 procent ränta å byggnadsvirkets värde, samt i avseende å skogstorp, att innehavare, som väl hävdat sådant torp, skulle äga att vid utgången av löpande fardagsår erhålla torpet på arrende under femtio år med rätt att tillgodonjuta enligt föregående upplåtelse möjligen återstående frihetsår, ävensom att den innehavare av skogstorp, som jämlikt 1909 års kungörelse erhållit torpet på arrende under femtio år, skulle äga rätt till förhöjning med 250 kronor i det honom förut medgivna statsbidraget av 500 kronor, och skulle det sammanlagda beloppet, 750 kronor, i den mån det ej redan uppburits, utbetalas i samma terminer, som vore bestämda för utbetalning av den till innehavare av odlingslägenhet utgående odlingshjälpen. Den andra av förenämnda kungörelser innefattade, att skogstorpsinnehavare, som ej erhållit torpet på arrende, ägde att av honom tillkommande statsbidrag å 500 kronor uppbära hälften, då torpets uthusbyggnad vore färdig och godkänd, samt återstoden, då manbyggnaden vore färdig och godkänd.

Ytterligare ändringar i 1909 års bestämmelser beslötos efter proposition till 1914 års senare riksdag och innefattas i två den 9 oktober 1914 utfärdade kungörelser. Beträffande odlingslägenheter är förordnat, att lägenhetsinnehavaren äger att av odlingshjälpen under arbetets fortgång utbetomma intill två tredjedelar, i den mån han vid av vederbörande jägmästare hållen besiktning befinnes hava å lägenheten utfört föreskrivna byggnads- och odlingsarbeten, med iakttagande härvid, att lägenhetsinnehavaren varje gång ej må uppbära större andel av hela odlingshjälpen, än som med inberäkning av vad förut kan hava lyftats motsvarar den andel, de fullgjorda arbetenas värde utgör av beräknade värdet av samtliga föreskrivna arbeten, att dylik besiktning ej må av lägenhetsinnehavaren påkallas oftare än en gång varje år, att sådana utbetalningar ej må ske i mindre poster än 75 kronor varje gång, samt att återstående tredjedel av odlingshjälpen utbetalas, då lägenhetens uthus- och manbyggnader äro färdiga och godkända samt minst en

hektar jord, som vid tiden för lägenhetens upplåtande varit ouppodlad, är bruten och försvarligt hävdad såsom åker. Odlingshjälpen må under vissa villkor ned-sättas, därest lägenheten är bebyggd med kronan tillhörigt hus. De nya föreskrifterna om sätt och villkor för utbetalande av odlingshjälp skola tillämpas jämväl beträffande tidigare upplåtna odlingslägenheter. Statsbidraget till skogstorp-sinnehavare, som erhållit torpet på arrende under femtio år, skall även, i den mån det ej redan uppburits, utbetalas i samma ordning som den till odlingslägenhets-innehavare utgående odlingshjälpen. Skogstorpssinnehavare, som ej erhållit torpet på arrende, skall äga att av honom tillkommande statsbidrag å 500 kronor i den mån det icke redan utbetalats uppbära intill två tredjedelar, allt efter som föreskrivet arbete med torpets bebyggande fortskridit, och återstoden, då torpets åbyggnader äro färdiga och godkända.

Enligt tillgängliga statistiska uppgifter, som avse årsskiftet 1916—1917, utgjorde antalet enligt ovan angivna bestämmelser upplåtna och då bestående lägenheter tillhopa 1,515, på följande sätt fördelade:

Distrikt	Skogstorp, upplåtna på 20-åriga arrenden.	Odlings- lägenheter och på 50- åriga arren- den upplåtna skogstorp.
Övre Norrbottens	60	147
Nedre »	295	79
Skellefteå	66	69
Umeå	180	140
Härnösands	77	364
Mellersta Norrlands	—	13
Gävle Dala	—	25
Summa	678	837

I vad mån antalet ökats efter 1917 års ingång är ännu icke till siffran känt. Emellertid lära under år 1917 upplåtelse hava ägt rum i något ökad omfattning i förhållande till år 1916, under vilket senare år antalet lägenheter ökades med tillhopa 92.

Förutom de lägenhetsupplåtelser, som enligt de ovan omnämnda författningarna skett i de norra länen och där, med tillämpning av 1909 års kungörelse med däri skedda ändringar, fortfarande äga rum, förekommer en särskild art av upplåtelser av lägenheter inom vissa delar av Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog i Norrbottens län.

*Upplåtelser
vid Alträsk.*

Upprinnelsen till dessa lägenhetsupplåtelser är att söka i en riksdagsframställning av år 1901, vari riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t måtte till befrämjande

av övre Norrlands kolonisation låta å kronans där belägna ej särskilt disponerade mark verkställa undersökningar om och i vilken omfattning lämpliga områden i närheten av viktiga kommunikationsleder, industricentra eller platser, där större samhällen uppstått, måtte kunna upplätas till enskilda för odling och bebyggande. Efter föranstaltade undersökningar i nämnda riktning framställde Kungl. Maj:t vid 1909 års riksdag förslag, som av riksdagen godkändes, rörande anordnande av nybyggeslägenheter å ett från angivna kronoparker och stockfångstskog avskilt område, beläget invid Brännbergs järnvägsstation ej fullt tre mil från Boden. Enligt en förberedande plan för områdets indelning skulle utläggas ett femtital lägenheter. Planen blev fastställd i avseende å tjugi lägenheter. Därav äro dock hittills upplättna allenast nio, varjämte en lägenhet avsatts till försökskolonat. Företaget skulle, såsom i propositionen framhölls, tillsvidare huvudsakligen uppfattas som ett experiment, därvid det gällde att genom försök avgöra, huruvida lämpliga nybyggesområden överhuvud kunde vinnas genom utdikning å de stora norrländska mossarna. Nybyggesväsendet å Alträskområdet ställdes under närmaste tillsyn och ledning av en särskild nämnd, som tillerkändes rätt att i vidsträckt omfattning handla efter omständigheterna. De för lägenhetsindelningen och upplåtelseorna bestämda väsentligare villkoren inneburo, att i regel till varje lägenhet skulle läggas minst tio hektar odlingsvärd jord och att hela arealen utom impediment icke borde överstiga tjugi hektar, att den huvudsakligaste skogsmarken skulle avsättas för gemensamt skogsfång och bete, varjämte i övrigt skulle avsättas vissa för samfällt behov avsedda områden, att till nybyggare skulle antagas allenast mindre bemedlade eller obemedlade med vissa personliga förutsättningar, att upplåtelseorna skulle ske med äganderätt, dock med en från alla utlagor fri försökstid av femton år, varunder upplåtelsen kunde av nämnden hävas, i händelse nybyggaren icke fullgjorde av nämnden föreskrivna åligganden i fråga om lägenhetens uppodling, bebyggande och hävdande eller vägrade utfärda köpeskillingsförbindelse, att nybyggaren skulle äga att efter utsyning bekomma erforderligt byggnads- och hägnadsvirke samt vidare av allmänna medel odlingshjälp till ett belopp av 750 kronor att utbetalas i samma ordning, som år 1909 bestämdes för utbetalning av odlingshjälp till innehavare av odlingslägenhet, att nybygget under försökstiden endast efter prövning av nämnden finge överlåtas till annan, samt att köpeskillingen skulle bestämmas så, att den motsvarade dels det kapitalvärde, vartill lägenheten vid upplåtelsen av nämnden uppskattades; vilket värde ej finge sättas högre än 50 kronor för hektar av lägenhetens areal, impedimenter oberäknade, dels den odlingshjälp, som komme att utgå.

Beträffande sättet för utbetalning av odlingshjälpen begärde 1914 års senare riksdag, i sammanhang med sitt godkännande av ändrade bestämmelser bland annat för utbetalande av statsbidrag till innehavare av odlingslägenheter och skogstorp, utarbetande av motsvarande ändrade bestämmelser i fråga om nybyggeslägenheterna inom Alträskens kolonisationsområde. Sådana ändrade bestämmelser hava av Kungl. Maj:t meddelats den 20 januari 1915.

I skrivelse den 19 februari 1918 har norrländska kolonisationskommittén med anledning av remissen å förstnämnda riksdagsskrivelse anfört följande:

Norrländska
kolonisations-
kommittén.

»I sammanhang med de inom kommittén pågående utredningarna angående åtgärder för främjande av kolonisationen å kronans marker i Norrland och Dalarna har kommittén tagit under behandling jämväl de spörsmål, som sammanhånga med hittills gällande system för upplåtelser av odlingslägenheter och skogstorp. Kommittén har sålunda bland annat gått i ett allt annat än tillfredsställande skick. Redogörelser för varje särskild lägenhet av ifrågavarande typer, men dessa uppgifter äro ännu ej så fullständiga, att de kunnat bearbetas och sammanställas. Kommittén är i anledning härav ännu icke i tillfälle att fatta slutlig ståndpunkt till alla de frågor, som i detta sammanhang uppkomma. Emellertid torde man med stöd av inkomna uppgifter och med den kännedom i övrigt om hithörande förhållanden, som kommittén förskaffat sig, kunna antaga, att ett ej ringa antal av ifrågavarande lägenheter befinner sig i ett allt annat än tillfredsställande skick.

Åtskilliga omständigheter torde hava samverkat till att de hittills använda formerna för bosättningar å kronomarkerna icke visat sig lämna så goda resultat, som åsyftats.

Sålunda kan redan den art av besittningsrätt, varmed lägenheterna upplåtits, antagas hava i sin mån bidragit till att innehavaren icke låtit sig angeläget vara att uppodla och bebygga lägenheten. Detta gäller särskilt de enligt 1891 och 1904 års författningar upplåtna skogstörpen, för vilka bestämdes en arrendetid av tjuugu år. Detsamma torde kunna sägas även om dem, som upplåtits på arrenden under femtio år. Visserligen äro innehavarna av såväl skogstorp som odlingslägenheter tillförsäkrade optionsrätt till lägenheten efter arrendetidens utgång, men i alla händelser torde frånvaron av såväl en mera tryggad besittningsrätt som möjligheten att kunna förvärva äganderätt till lägenheten ofta nog hava föranlett, att innehavaren icke känt sig sporrad att nedlägga något mera intensivt arbete på att hålla lägenheten i vederbörligt stånd, än mindre att därutöver upparbeta och förkovra densamma.

Beträffande de olägenheter, som varit förbundna med nu ifrågavarande upplåtelser å kronomarkerna, vill kommittén ytterligare framhålla, att sättet för lägenheternas utläggning i många fall icke varit det lyckligaste. Under skogstorpens första tid och även sedermera under en ganska lång följd av år utlades lägenheterna ofta långt från varandra och från den odlade bygden, vilket ansågs stå i överensstämmelse med det av riksdagen för upplåtelsen fastslagna villkor, nämligen att densamma skulle vara gagnelig för kronoparkens vård och bevakning. En framträdande olägenhet härav har blivit, att lägenheterna kommit att lida brist på nödiga vägkommunikationer, varigenom innehavarens möjlighet att fullgöra sina förbindelser i fråga om odling och åbyggnader likasom hans utsikter till bärgning blivit icke obetydligt försvårade.

En annan omständighet, som torde kunna betecknas såsom ett missförhållande, är att den jord, som anvisats lägenheterna, ofta varit mindre väl lämpad för odling. Även detta gäller särskilt skogstörpen, vilka upplätos utan att någon närmare undersökning förut ägt rum, huruvida området verkligen ägnade sig för odling. I 1909 års kungörelse om odlingslägenheter stadgades däremot, att före

upplåtelsen skulle genom undersökning av i lantbruk kunnig person visshet inhämtas, att å området finnes tillräcklig för odling lämplig mark.

Emellertid har en stor del av lägenheterna, bland annat på grund av brist på disponibel myrmark, anlagts uteslutande å fastmark. Då denna i skogsbygderna merendels är av svårbruten beskaffenhet, har odlingsarbetet helt naturligt kommit att skrida långsamt fram. Härtill har ock bidragit, att lägenhetsinnehavarna, där tillfälle därtill funnits, genom särskilda upplåtelser tilldelats eller av enskilda jordägare arrenderat slätterlägenheter, varav följt, att hushållningen kommit att i väsentlig mån inriktas på ängsbruket och att odlingarna blivit eftersatta.

Slutligen torde den odlingshjälp, som staten lämnar lägenhetsinnehavarna, för närvarande uppgående till 750 kronor, vara otillräcklig för att förslå till det understöd, som statsmakterna avsett med denna hjälp.

De svårigheter, som möta kolonisterna, äro alltså så stora, att det är ganska förklarligt, att många ej mäktat inom därför stadgad tid fullgöra sina förpliktelser. Särskilt har det visat sig, att skyldigheten att uppföra byggnaderna i många fall varit betungande. Visserligen tillhandahåller kronan nödigt virke, men bristen på egna kontanta medel och otillräckligheten av tillskottet från statens sida försvåra i hög grad för lägenhetsinnehavarna att fullgöra de åtagna byggnadsskyldigheterna. Ej sällan se de sig nödsakade att, sedan de provisoriskt uppfört nödiga uthus- och manbyggnader, avbryta arbetet därned för att genom arbetsförtjänster utom hemmet skaffa den nödiga bärgningen åt sig och de sina.

Av vad sålunda i korthet antytts torde framgå, att det nuvarande systemet för upplåtelse av odlingsmark å kronojord är behäftat med åtskilliga brister. I ett den 15 december 1917 till Kungl. Maj:t avgivet betänkande med förslag till anordnande av kolonisationsförsök å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län har kommittén föreslagit grunder för upplåtelser av odlingsmark, vilka i väsentliga avseenden skilja sig från de nu gällande bestämmelserna för upplåtande av odlingslägenheter. Därest kommitténs förslag skulle komma att vinna statsmakternas godkännande, torde detta inverka på frågan, om upplåtelser av odlingslägenheter enligt nuvarande stadganden skola för framtiden äga rum eller icke. Detta spörsmål kommer givetvis att under kommitténs fortsatta arbeten bliva föremål för överbäggande. Oavsett vilken ställning kommittén kommer att intaga härtill, lära emellertid många frågor, som beröra redan upplåtna lägenheter, kräva en ingående och noggrann prövning. Dit höra bland annat frågorna om icke blott ökad odlingshjälp utan även andra åtgärder för undanröjande av ovan berörda olägenheter samt eventuellt lägenheternas omgestaltning, i den mån så ske kan, till jordbruk, vilka åtminstone i vissa hänseenden närma sig sådana, som kommittén i nyss åberopade betänkande föreslagit, ävensom vidtagande av torrläggningsåtgärder, anordnande av erforderliga vägkommunikationer m. m. Jämväl torde det vara nödvändigt att i detta sammanhang pröva, i vilken mån särskilt de tidigare upplåtelseerna av skogstorp kunna anses lämpliga att fortfarande bibehållas såsom jordbrukslägenheter eller tilläventyrs med större fördel, icke minst för skogstorpen själva, böra utbytas mot andra lämpligare och till jordbruk verkligt tjänliga lägenheter.

I riksdagens skrivelse betonas särskilt, att riksdagen med sin begäran om utredning icke avsett att i någon mån föregripa kolonisationskommitténs arbete. Enligt kommitténs uppfattning kan ett lösande av hela den föreliggande frågan icke utan ett sådant föregripande ske, innan den förut berörda utredningen hunnit

slutföras och alla de med frågan sammanhängande spörsmål kunnat närmare övervägas. Vad emellertid angår de redan upplätta lägenheterna, hyser kommittén den uppfattningen, att frågan om ökat statsbidrag till dessas innehavare är av så fristående natur, att denna kan upptagas till prövning, utan att kommitténs arbete i övrigt därigenom föregripes. Den nu rådande dyrtiden har naturligtvis gjort även skogstorparnas och odlingslägenhetsinnehavarnas ställning bekymmersam och ytterligare för dem försvarat möjligheterna att kunna fullborda de åbyggnader, som icke blivit färdiga före kristidens inträdande. Av denna anledning har kommittén trots sig böra nu omedelbart upptaga till övervägande spörsmålet om höjande av statsbidraget till ifrågavarande torp och lägenheter.

I den motion, som ligger till grund för riksdagens förutnämnda skrivelse, hemställer motionären »att riksdagen måtte besluta, att statsbidraget såväl för innehavare av odlingslägenheter som av skogstorp skall utgå med 1,500 kronor att, med iakttagande av beloppens fördubbling, utbetalas på sätt och under villkor som nu äro gällande». Under det motionärens sålunda avser uteslutande lägenheter, som härefter komma att upplätas, ifrågasätter riksdagen, huruvida ej därjämte sådana innehavare av redan upplätta odlingslägenheter, som ännu icke hunnit fullgöra sina byggnadsskyldigheter, jämväl borde komma i åtnjutande av ökat understöd.

Vid övervägande av det föreliggande spörsmålet har kommittén, som nämnts, kommit till den uppfattningen, att man för närvarande måste begränsa sig till frågan om ett kraftigare understöd åt dem, som redan fått lägenheter till sig upplätta, under det att frågan i vad den berör nya upplätelser skulle göras beroende av närmare utredning i ämnet. Det torde nämligen på goda grunder kunna ifrågasättas, huruvida det kan anses lämpligt att under nuvarande förhållanden, då frågan om nya former för upplätelser är nära sin lösning, uppmuntra till anläggande av lägenheter av en typ, som, enligt vad kommittén redan framhållit, torde i flera avseenden få anses mindre lämplig. Utan tvivel kommer behovet av större eller mindre förändringar i fråga om dessa upplätelser att framträda, men inför den ovisshet som härutinnan råder, innan ens kommittén äger de nödvändiga förutsättningarna för att kunna intaga en definitiv ståndpunkt, synes det mindre lämpligt att vidtaga partiella förändringar, vilkas inverkan på kommitténs fortsatta arbete icke kan överblickas. Det är därjämte att antaga, att de nya kolonaten, som — under förutsättning av bifall till kommitténs förslag om kolonisationsförsök, omfattande något över 100 nybyggen — skulle upplätas, böra visa sig mera lockande än de nuvarande upplätelserna av odlingslägenheter. Det torde ej heller dröja alltför länge, innan kommittén är i tillfälle att framlägga förslag om ett slutligt reglerande av bestämmelserna rörande upplätelser av kolonat å kronomarkerna.

Vad däremot angår redan upplätta lägenheter synes det kommittén icke behöva finnas någon betänklighet mot att redan nu stadga ett ökat bidrag åt dessas innehavare. Den ökade hjälp, som staten sålunda må lämna, synes kommittén böra avse att sätta innehavaren i stånd att fullborda lägenhetens åbyggnader. Kostnaderna för uppförande av åbyggnaderna på ifrågavarande lägenheter torde med nu rådande arbets- och materialpris kunna skattas till de dubbla i jämförelse med dem, som gällde före kristidens inträdande. Kommittén kan härutinnan hänvisa till de omfattande utredningar, kommittén låtit verkställa, och som finnas åberopade i det ovannämnda betänkandet rörande kolonisationsförsöken å vissa krono-

parker. Även om man härvid icke får förbise, att någon prisstegring icke behöver beräknas å det av kronan kostnadsfritt tillhandahållna byggnadsvirket, ävensom att de ökade arbetsinkomsterna i någon mån kunna anses uppväga prisstegringen, är det icke desto mindre uppenbart, att lägenhetsinnehavarens ställning genom den allmänna prisstegringen blivit betydligt försvårad.

För att utröna, i vilken omfattning byggnadsskyldigheten icke är fullgjord å hittills upplåtta skogstorp och odlingslägenheter, har kommittén genom vederbörande revirförvaltare inhämtat nedan sammanställda approximativa uppgifter.

Antal lägenheter	
1) med fullgjord byggnadsskyldighet	573
2) med mer än halvfärdiga åbyggnader	261
3) med mindre än halvfärdiga åbyggnader	327
4) med ej påbörjade åbyggnader	447
	Tillsammans 1,608

Av tillgängliga uppgifter framgår, att antalet lägenheter under åren 1913—1916 ökats med 347, därav under år 1916 92. Enär, som i annat sammanhang anförts, upplåtelse under år 1917 ägt rum i något större omfattning än år 1916, skulle således under femårsperioden 1913—1917 antalet lägenheter hava ökats med tillhoppa omkring 439. Då såväl skogstorpore som odlingslägenhetsinnehavare tillförbundits att fullborda åbyggnaderna inom fem år från upplåtelsedagen, borde därför antalet icke fullt bebyggda lägenheter stanna inom sistnämnda summa. Av vederbörande revirförvaltares härovan sammanställda uppgifter framgår emellertid, att intill den 15 innevarande februari omkring 1,035 innehavare av skogstorp och odlingslägenheter ännu ej hunnit fullborda sina åbyggnader. I denna summa torde icke ingå annat än ett mindre antal lägenheter, som kunna hava upplåtits under innevarande år.

Av det anförda framgår, att antalet lägenheter, vilkas åbyggnader ej blivit inom därför stadgad tid fullbordade, är påfallande stort. Endast för en relativt ringa del av dessa lägenheter har byggnadsarbetet hunnit så långt, att byggnaderna äro mer än halvfärdiga. Att under sådana förhållanden staten här träder emellan något kraftigare och ger lägenhetsinnehavaren möjlighet att övervinna de svårigheter, som i all synnerhet under nuvarande utomordentliga förhållanden göra sig gällande, torde enligt kommitténs mening få anses av omständigheterna påkallat.

När det gäller att bestämma storleken av ett bidrag för de fall, där föreskrivna byggnader icke fullbordats, är det till en början uppenbart, att ett till siffran bestämt belopp, lika för alla, icke kan fastställas. Då bidraget är avsett att sätta torp- och lägenhetsinnehavarna i tillfälle att avsluta byggnadsarbetena, bör detsammans storlek göras beroende av den kostnad, som behöver av innehavaren nedläggas för att få byggnaderna färdiga. Detta stämmer ock väl överens med såväl nu gällande bestämmelser för odlingshjälpsens utgående som motionärens och riksdagens uttalanden. Här gäller ju företrädesvis att dels bereda hjälp för de svårigheter kristiden medfört, dels ock stimulera till iordningsställande av bostäderna, vilket enligt kommitténs mening framstår som ett synnerligen viktigt önskemål. Kommittén vill ock framhålla att, enligt vad nedan föreslås, den, som erhåller dylikt tilläggsbidrag, skall vara skyldig att därå erlægga ränta, i likhet

med vad som gäller om odlingshjälpen, och att sålunda bidraget icke får uteslutande betraktas såsom en gåva, utan på visst sätt har karaktären av ett lån.

Såsom nyss nämnts har det syntts kommittén viktigt att vid utmätande av det ytterligare understöd, som bör tillerkännas odlingslägenhetsinnehavarna och skogstorparna, utgå från de olika behov, som i det ena och andra fallet kunna förefinnas. Det är emellertid tydligt, att detta understöd icke kan sättas högre än till en del av hela behovet. Detta överensstämmer med hela den grundtanke, som ligger bakom nu gällande bestämmelser, och den mening, som uttalats av motionären i ämnet såväl som av riksdagen. Härvid anser kommittén nödigt att så begränsa rätten att komma i åtnjutande av tilläggsbidraget, att detsamma i intet fall må utgå med högre belopp än hälften av den beräknade kostnaden för byggnadernas fullbordande i överensstämmelse med den plan, som blivit av vederbörande myndighet vid upplåtelsen fastställd till efterrättelse. Att vid beräkning av kostnaderna för vad som återstår av byggnadsarbetet endast bör tagas i betraktande lägenhetsinnehavarens kostnader därför och således icke hänsyn tagas till värdet av det byggnadsvirke, som kronan fritt tillhandahåller, torde ligga i öppen dag. Även ett maximibelopp för tilläggsbidragets storlek måste emellertid fastställas, utöver vilket understödet icke får sträcka sig. Närmast till hands skulle måhända ligga att härvidlag stanna vid motionärens förslag, varigenom odlingshjälpen skulle fördubblas d. v. s. i stället för nuvarande 750 kronor sättas till 1,500 kronor. Det har emellertid syntts kommittén som om, därest man verkligen vill vinna effekt av nu ifrågasatta åtgärder, det bleve nödvändigt eller åtminstone önskvärt att gå något längre. Kommittén har alltså för sin del ansett tilläggsbidraget böra sättas till högst 1,250 kronor, varigenom hela understödet skulle komma att uppgå till högst 2,000 kronor.

Ifråga om sättet för tilläggsbidragets fastställande är det uppenbart önskvärt att tillämpa ett så enkelt förfarande, som utan åsidosättande av tillbörlig kontroll kan anses möjligt. Åt jägmästaren, som det tillkommer att hava den närmaste tillsynen över lägenheterna, torde det kunna anförtros att i enlighet med de grunder, som bliva fastslagna, träffa förberedelser rörande fastställande av det bidrag, som till varje lägenhetsinnehavare bör utgå. Hos jägmästaren bör alltså till domänstyrelsen ställd ansökning om bidrag göras. Det kan väl ifrågasättas, huruvida icke jägmästaren i och för prövning av hos honom gjord ansökning om bidrag borde å lägenheten hålla besiktning, därvid jämväl biträde av en byggnadssakkunnig person kunde vara erforderligt. Emellertid synes ett dylikt förfarande bliva alltför omständligt och särskilt komma att taga jägmästarens tid alltför mycket i anspråk. I allmänhet torde man kunna antaga, att jägmästaren är så väl förtrogen med sitt förvaltningsområde och där befintliga lägenheter, att han utan svårighet kan i olika fall bedöma, huruvida en uppskattning rörande de återstående byggnadskostnaderna är oskälig. Kommittén har alltså ansett sig kunna antaga, att i de flesta fall det skulle vara tillräckligt, att sökanden företer intyg av två kända och trovärdiga män angående de beräknade kostnaderna för byggnadsarbetenas fullbordande. Endast i de fall, då särskild anledning förekommer, såsom på grund av nämnda intygs ofullständighet eller uppenbara oriktighet, bör besiktning å lägenheten hållas. Det slutliga fastställandet av tilläggsbidragets storlek torde böra överlämnas till domänstyrelsen.

Vad nu sagts, har närmast avseende å de odlingslägenheter, som upplåtits

enligt 1909 års bestämmelser. I fråga om de skogstorp, som kunna komma i åtnjutande av ifrågavarande tilläggsbidrag, torde emellertid ytterligare villkor för bidragets utfående böra uppställas. Såsom förut framhållits, har vid upplåtelse av skogstorpen icke företagits någon sakkunnig undersökning, huruvida området verkligen lämpat sig för odling, varav blivit en följd, att åtskilliga torp anlagts å så otjänliga platser och med sådan brist på tjänlig odlingsmark, att det med skäl kan ifrågasättas, huruvida desamma lämna sig att fortfarande uppehållas såsom lägenheter. Uppenbarligen kan det ej vara klokt att nedlägga ytterligare kostnad för färdigställande av byggnaderna å dylika torp. Frågorna om sådant torps utbytande mot annat för jordbruk mera lämpligt område eller om andra åtgärders vidtagande från statens sida för en omreglering av förefintliga missförhållanden äro spörsmål, vilka kommittén såsom förut antytts under sitt fortsatta arbete har att taga under överbäggande. Emellertid torde såsom villkor för åtnjutande av nu föreslaget tilläggsbidrag åt innehavarna av sådana lägenheter, som upplåtits jämlikt 1891 och 1904 års bestämmelser, böra stadgas, att å torpet finnes eller genom utvidgning kan erhållas tillräcklig för odling lämplig mark. Skulle så icke vara fallet, bör torpinnehavaren icke äga rätt till något bidrag, såvida icke torpet med hänsyn till sitt läge i en mera bebyggd trakt med tillfällen till arbetsförtjänst eller eljest på grund av andra omständigheter kan anses tjänligt till jordbruks- eller bostadslägenhet. Yppas tvivelsmål, huruvida i fråga om dylika torplägenheter nu nämnda villkor för bidragets erhållande kan anses uppfyllt, bör jägmästaren företaga besiktning å torpet, och har han att därvid anlita biträde av i jordbruk kunnig person. På domänstyrelsen skall sedan ankomma att efter prövning av besiktningssinstrumentet avgöra, huruvida tilläggsbidrag må utgå eller icke.

Beträffande sättet för tilläggsbidragets utbetalande föreslås, att lägenhetsinnehavaren berättigas uppbära hela det honom tillkommande bidrag i mån som arbetet med fullbordandet av åbyggnaderna fortgår och att härvid må tillämpas samma regler, som gälla för odlingshjälpens utanordnande. Att föreskriva att en viss del av bidraget skall, i likhet med vad som gäller om odlingshjälpen, inestå, till dess arbetet är i sin helhet färdigt och godkänt, skulle i avsevärd mån för lägenhetsinnehavaren förringa nyttan av bidraget och torde icke heller vara oundgängligen nödigt, då kronan alltid har en viss säkerhet genom den tredjedel av odlingshjälpen, som i varje fall inestår.

Enligt de bestämmelser, som gälla för odlingslägenheter och de på arrende upplåtna skogstorpen, skall innehavaren, efter åtnjutande av vissa frihetsår, vara skyldig erlägga en årlig arrendeavgift av 3.6 procent av dels lägenhetens kapitalvärde vid tiden för upplåtelsen dels ock den odlingshjälp, som kommer att utgå. I den mån innehavare av torp och odlingslägenheter tillägges ett förhöjt statsbidrag, bör innehavaren uppenbarligen vara skyldig att vidkännas en efter samma grund beräknad höjning i den årliga avgälden.

Under åberopande av vad kommittén sålunda anført, vill kommittén alltså förorda, att ett tilläggsbidrag måtte under vissa villkor av statsmedel utgå till innehavare av redan upplåtna odlingslägenheter samt av skogstorp, som upplåtits på arrende under 50 år, och får kommittén i anslutning till vad här ovan yttrats föreslå, att i fråga om villkoren för dylikt bidrags erhållande måtte föreskrivas följande bestämmelser:

Mom. 1. Innehavare av odlingslägenhet, som, före det dessa bestämmelser trätt i kraft, upplåtits jämlikt kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, skall äga rätt att, där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda — utöver honom tillkommande odlingshjälp — såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot hälften av innehavarens kostnad för fullbordande av föreskrivna byggnadsarbeten, dock högst 1,250 kronor.

Lägenhetsinnehavare, som önskar komma i åtnjutande av dylikt tilläggsbidrag, skall till vederbörande jägmästare ingiva till domänstyrelsen ställd ansöknin, åtföljd av intyg av två kända och trovärdiga män rörande innehavarens kostnad för byggnadernas fullbordande enligt föreskriven plan. Jägmästaren, som där han så finner erforderligt, har att företaga besiktning å lägenheten. åligger att insända jämte eget utlåtande ansöknin till domänstyrelsen, vilken det tillkommer att fastställa tilläggsbidragets storlek.

Lägenhetsinnehavaren vare berättigad att i enlighet med reglerna i 15 mom. av ovannämnda kungörelse, sådant detta moment lyder enligt kungörelsen den 9 oktober 1914, uppbära hela det honom tillkommande tilläggsbidrag, i mån som arbetet med fullbordandet av lägenhetens åbyggnader fortgår.

Lägenhetsinnehavare, som berättigats uppbära tilläggsbidrag, vare skyldig att vidkännas den höjning i den årliga avgiften, som motsvarar ränta efter 3.6 för hundra å sagda bidrag.

Mom. 2. Vad i mom. 1 stadgats gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om skogstorp, som upplåtits antingen jämlikt nådiga brevet till domänstyrelsen den 29 maj 1891 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens län eller jämlikt kungörelsen den 27 maj 1904 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län, där innehavaren erhållit torpet på arrende under femtio år, dock att tilläggsbidrag ej må utgå, med mindre å torpet finnes eller genom utvidgning kan erhållas tillräcklig, för odling lämplig mark eller torpet eljest på grund av särskilda omständigheter kan anses tjänligt till jordbruks- eller bostadslägenhet, till utrönande varav jägmästaren har att, där så finnes erforderligt, med sakkunnigt biträde företaga besiktning å torpet.

I den till kommittén remitterade skrivelser framhåller riksdagen lämpligheten av ändrade bestämmelser i fråga om statsbidraget jämväl beträffande de nybyggeslägenheter, som upplåtas å vissa delar av Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog. Såsom nämnts äro för dessa upplåtelser särskilda villkor gällande, vilka i väsentliga delar avvika från dem, som tillämpas å odlingslägenheter, dock att statsbidraget uppgår till enahanda belopp, 750 kronor.

Enligt vad kommittén inhämtat har ännu icke beträffande något av de upplåtna nio nybyggena byggnadsskyldigheten blivit fullgjord.

Vad kommittén ovan framhållit om otillräckligheten av det till odlingslägenhetsinnehavarna lämnade statsbidraget har uppenbarligen sin fulla tillämplighet i fråga om nybyggena å Alträskområdet. Även här har det visat sig, att bristen på kontanta medel och svårigheterna för nybyggaren att på annat håll upplåna det särskilt för uppförande av åbyggnaderna erforderliga kapitalet i flera fall gjort nybyggarnas ställning bekymmersam, ej minst under nuvarande dyrtid. Kommittén kan således icke annat än förorda, att ifrågavarande nybyggare tillerkännas ett för-

höjt statsbidrag och torde i fråga om storleken av ett dylikt bidrag icke finnas någon anledning att avvika från vad som föreslagits beträffande skogstorp och odlingslägenheter. Rätten till sådant tilläggsbidrag synes böra begränsas att gälla de redan skedda upplåtelseerna, helst det väl låter tänka sig, att en fortsatt kolonisation av Alträksområdet kan komma att följa andra bestämmelser än de hittills tillämpade.

I fråga om grunderna för tilläggsbidragets fastställande torde i huvudsak böra gälla detsamma som beträffande odlingslägenheter och skogstorp. Bidraget bör således beräknas till hälften av återstående kostnad för byggnadernas fullbordande, dock högst 1,250 kronor. I berörda kostnad skall uppenbarligen icke inräknas värdet av det virke, kronan tillhandahåller nybyggaren.

Nybyggesinnehavaren har att, där han vill komma i åtnjutande av tilläggsbidraget, göra ansökan därom hos den nämnd, som utövar tillsynen över nybyggesväsendet å området. Å nämnden ankommer att efter erforderlig undersökning fastställa storleken av det bidrag, nybyggaren äger uppbära.

I likhet med vad som föreslagits beträffande skogstorp och odlingslägenheter torde nybyggaren böra äga rätt att uppbära hela det honom tillkommande tilläggsbidraget i den mån han fullbordar byggnadsarbetet.

I de kontrakt, varigenom ifrågavarande nybyggen äro upplåtna, fastställes den köpesumma, för vilken nybyggaren efter försökstidens utgång äger övertaga lägenheten. Köpesumman beräknas till lägenhetens kapitalvärde vid upplåtelsen, ökat med 750 kronor, som utgå till odlingshjälp. Det förhöjda belopp, varmed statsbidraget nu må komma att utgå, bör naturligtvis inräknas i köpesumman. Nybyggare, som kommer i åtnjutande av tilläggsbidrag, bör vara skyldig att finna sig i en sådan ändring i det vid upplåtelsen upprättade kontraktet, att den däri bestämda köpesumman höjes med det belopp, vartill beviljat tilläggsbidrag uppgår.

Kostnaderna för nu utgående odlingshjälp till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter hava från och med år 1915 bestritts av ett å nionde huvudtiteln anvisat förslagsanslag å 20,000 kronor. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit, att detta anslag skall sammanslås med ett å riksstaten uppfört ordinarie anslag å 4,500 kronor till odlingshjälp åt krononybyggare och att därvid, med uteslutande av de nämnda båda anslagen och avjämning av deras sammanlagda belopp, å riksstaten skall uppföras ett ordinarie förslagsanslag å 25,000 kronor till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.

Det torde icke vara möjligt att för närvarande beräkna storleken av det belopp, som kan komma att åtgå i anledning av den nu föreslagna ökningen av ifrågavarande statsbidrag. Därest ej särskilt anslag nu anses böra äskas för täckande av de ökade utgifter, tilläggsbidraget må komma att medföra, torde erforderliga medel kunna erhållas ur förut nämnda anslag, som är av förslagsanslags natur.»

Domän-
styrelsen

I utlåtande häröver den 4 mars 1918 har domänstyrelsen anfört följande:

»Då kommittén för det närvarande ansett sig icke böra fatta bestämd ståndpunkt till det uppställda spörsmålet, huruvida upplåtelse av odlingslägenheter enligt

nu gällande bestämmelser lämpligen böra för framtiden äga rum eller icke, eller i frågan rörande vilka åtgärder, som må kunna anses erforderliga för undanröjande av vissa av kommittén angivna olägenheter med nuvarande system för sådana lägenheters upplåtande, torde ej heller tillkomma domänstyrelsen att i detta sammanhang upptaga berörda frågor till besvarande. Styrelsen anser sig dock ej kunna underlåta att mot de av kommittén gjorda allmänna uttalandena framställa vissa erinringar.

Bland de omständigheter, som enligt kommitténs förmenande syns hava samverkat till att hittills använda former för upplåtande av odlingslägenheter och skogstorp å kronomarkerna i de nordliga länen icke visat sig lämna åsyftat resultat, har kommittén främst framhållit det förhållande, att upplåtelseerna varken skett med någon form av tryggad besittningsrätt eller med utsikt för innehavaren att inom viss tid kunna erhålla lägenheten med äganderätt. Styrelsen anser för sin del, att frånvaron av bestämmelser i dessa delar icke haft nämnvärt inflytande på vare sig antalet upplåtelse eller upplåtna lägenheters bebyggande eller uppodlande inom kortare eller längre tid, och är styrelsen övertygad, att en undersökning i detta hänseende skulle komma att ådagalägga, att orsaken till den mindre tillfredsställande förtgången av byggnadsverksamheten nästan undantagslöst skall vara att söka i innehavarens dels ekonomiska svårigheter dels bristande förmåga i allmänhet. Den tidrymd av 50 år, på vilka lägenheter numera upplätas, samt den innehavaren därjämte tillkommande optionsrätten till förnyad besittning av lägenheten under ytterligare samma tid, torde hava verkat till att innehavaren i allmänhet uppfattat sig såsom ägare till den upplåtna lägenheten, och en verklig äganderätt torde i de flesta fall icke hava kunnat sporra innehavaren att påskynda lägenhetens bebyggande. Såsom visst stöd för denna uppfattning torde böra erinras om den å Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog i närheten av Brännbergs järnvägsstation påbörjade kolonisationen. Ehuru upplåtelse av nybyggeslägenheter därå skett med rätt för innehavaren att efter viss tid bekomma upplåten lägenhet med full äganderätt mot erläggande av en jämförelsevis ringa köpeskilling och ehuru för sådan upplåtelse faststälts plan avseende 20 lägenheter, hava dock hittills upplåtits allenast 9 lägenheter, och har icke å någon av dessa byggnadsskyldigheten ännu blivit fullgjord.

Styrelsen anser förnämsta orsaken till att, såsom kommittén omnämnt, å ett mycket stort antal upplåtna lägenheter föreskrivna byggnadsarbeten icke fullbordats, vara att söka däri, att det innehavaren tillkommande statsbidraget är av så ringa storlek i förhållande till kostnaderna för arbetets fullgörande, att det, synnerligast i betraktande av de under senare åren rådande högt uppdrivna prisen å såväl byggnadsmateriel som ock arbetskraft, icke kunnat vara till effektiv hjälp åt innehavaren. De till skogsarbetare utgående höga avlöningarna tillika med de samtidigt mycket höjda prisen å livsförnödenheter m. m. hava jämväl föranlett lägenhetsinnehavarna att i största utsträckning ägna sig åt skogsarbete, varvid arbetena med nybyggnaders m. m. fullbordande fått stå tillbaka. Synnerligast under senare åren har styrelsen ock sett sig nödsakad att i stor utsträckning medgiva uppskov för färre eller flera år med de föreskrivna arbetenas fullbordande.

Att, såsom kommittén anfört, den jord, som anvisats lägenheterna, ofta varit mindre lämpad för odling, torde icke kunna bestridas; särskilt gäller detta i fråga om de äldre skogstorpslägenheterna. Under 1890-talet och i början av detta århundrade var emellertid frågan om de norrländska torvmarkernas odling ännu

ganska outredd, i följd varav sökande till skogstorp ofta begärde upplåtelse av område, som till stor del utgjordes av fastmark, dock i regel mera lättodlad sådan. Styrelsen får ock erinra, att ett stort antal av de skogstorp, som upplåtits å kronomarkerna inom Norrbottens och Västerbottens län, utgjorts av i större eller mindre grad redan bebyggda och odlade områden, vilka under äldre tider utan laglig rätt tagits i besittning av med i huvudsak skogsarbete sysselsatta personer, och hade sådan bosättning ägt rum i regeln å torr fastmark och utan tanke på odling av torvmark. Då mången gång rätt så beaktansvärt arbete redan utförts, ansågs i allmänhet mindre lämpligt att lägga hinder i vägen för områdets upplåtande såsom skogstorp. Genom nådigt brev den 10 februari 1893 medgav ock Kungl. Maj:t att, där inom kronopark i Norrbottens län bosättning redan ägt rum å lägenhet, vilken vore tjänlig för det ändamål, som i nådiga brevet den 29 maj 1891 omförmäldes, sådan lägenhet finge, utan hinder av att bosättningen redan skett, upplåtas, under viss förutsättning i avseende på frihetsår och innehavaren tillkommande penningunderstöd, enligt de i samma brev föreskrivna villkor.

För avhjälpande av de olägenheter, som genom berörda förhållanden uppstått med avseende på odlingsmöjligheten å ett flertal skogstorp, har styrelsen i ett flertal fall medgivit innehavare av sådana lägenheter rätt att erhålla utökning av det ursprungligen avsatta området genom tilläggande till detsamma av visst område odlingsvärdig torvmark, antingen i omedelbar anslutning till torpet eller ock, där sådan mark ej funnits därintill, i dess närhet genom utstakande av särskilt odlingskifte, innehållande dylik mark.

I utlåtande den 15 februari 1918 över kolonisationskommitténs förslag till försökskolonisation å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län har styrelsen, bland annat, dels funnit sig böra uttala att — även om styrelsen intet hade att erinra emot att en försökskolonisation efter i huvudsak de av kommittén föreslagna grundlinjerna komme till stånd — ett fortsatt byggande på den väg, varå hittills inslagits, jämväl borde ske, dels ock förmålt sig vara av den uppfattningen att, om åt innehavare av ifrågavarande odlingslägenheter ställdes i utsikt bekommande av en byggnads- och odlingshjälp, som uppginge till exempelvis 2 å 3 gånger så stort belopp, som för närvarande är för sådant ändamål bestämt, samt om staten dessutom i större utsträckning vidtog åtgärder dels för upptagande av de avlopps- och avledningsdiken, som vore nödvändiga för lägenheterna anvisade torvmarkers odling, dels för anordnande av nödiga utfartsvägar, dels ock för underlättande av anskaffning av sågat virke för byggnadernas uppförande, skulle till sökande av odlingslägenheter vara att påräkna såväl ett stort antal personer som ock sådana med goda förutsättningar att kunna finna sin bärgning. Vad sålunda sagts gäller givetvis i tillämpliga delar även i fråga om redan upplåtna lägenheter.

Under sådana förhållanden finner styrelsen visserligen det av kommittén nu framlagda förslaget om ökat byggnadsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp värt allt beaktande, men det torde kunna ifrågasättas lämpligheten av vad kommittén föreslagit därom, att allenast sådana innehavare, till vilka lägenheter upplåtits, innan de ifrågasatta bestämmelserna trädde i kraft, skulle vara berättigade erhålla tilläggsbidrag, och av dessa endast de, som icke fullbordat dem åliggande byggnadsarbeten.

Skulle för erhållande av ytterligare bidrag utöver nu utgående odlingshjälp stadgas förstnämnt villkor, komme sannolikt antalet sökande till nya odlingslägen-

heter att högst betydligt reduceras och måhända nya upplåtelse icke vidare komma till stånd. Ehuru kommittén förmått sig icke vilja eller kunna fatta definitivt ståndpunkt i frågan, huruvida odlingslägenheter i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande författningar fortfarande böra upplåtas eller icke, synes det nu föreliggande förslaget dock innebära, att kommittén önskar motsätta sig upplåtande åtminstone tillsvidare av flera dylika lägenheter. Såsom styrelsen framhållit i förenämnda underdåniga utlåtande över kommitténs betänkande rörande viss försökskolonisation, torde sådan lösning av frågan dock icke vara lycklig, i all synnerhet som härigenom så gott som all kolonisation skulle avstanna, enär den försökskolonisation å vissa kronoparker, som av kommittén föreslagits, ju icke kan visa något resultat ännu på några år och alltså ej torde kunna läggas till grund för ytterligare lagstiftning i ämnet förrän en del år framåt i tiden. De högst betydande kostnader, som vore förenade med en kolonisation i huvudsak efter de linjer, kommittén i betänkandet angivit, syntes styrelsen mana till att även upplåtelse av annat slag eller i närmare överensstämmelse med de grunder, som nu äro gällande för upplåtelse av odlingslägenheter, befrämjades. Styrelsen finner intet skäl att frångå denna sin uppfattning och får för sådant avseende hemställa, att det föreslagna ökade bidraget må komma jämväl innehavare av sådana odlingslägenheter, som hädanefter upplåtas, till del. Bidraget skulle därvid icke hava karaktären av tilläggsbidrag, utan synes den i 15 mom. av kungörelsen den 18 juni 1909, sådant detta moment lyder jämlikt kungörelsen den 9 november 1914, omnämnda odlingshjälpen böra höjas från 750 kronor till 2,000 kronor och utbetalas till lägenhetsinnehavaren enligt samma grunder, som i fråga om det nuvarande odlingsbidraget äro bestämda. Den årliga avgift, som åligger innehavaren utgiva från och med det 16:e besittningsåret, skulle under sådana förhållanden komma att uppgå till omkring 75 kronor i stället för omkring 30 kronor med nu utgående odlingshjälp.

Kommitténs förslag att endast den, som innehar lägenhet, där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda, skulle vara berättigad erhålla tilläggsbidrag kan synas hava fog för sig i så avseende, att därmed vunnas vad kommittén främst synes eftersträva, nämligen att så stort antal upplåtna lägenheter som möjligt komme att inom jämförelsevis kort tid bliva fullständigt bebyggda. Förslaget synes dock i annat avseende vara mindre tilltalande, i det att detsamma ganska förklarligt komme att verka nedslående för och alstra bitterhet hos de lägenhetsinnehavare, som med stora försakelser och måhända endast genom kännbar skuldsättning kunnat fullgöra dem åliggande byggnadsskyldigheter. De, som icke haft tillräcklig energi eller mången gång ens vilja att utföra föreskrivna arbeten, komme att erhålla statsmakternas understöd och detta i högre grad, ju mindre de vinnlagt sig om fullgörandet av vad dem ålegat, under det att de mer idoga, vilka torde anse sig förr förtjänta av uppmuntran, lämnas utan sådant understöd. Styrelsen, som icke kan finna dessa ifrågasatta bestämmelser rättvisa, anser, att ett visst tilläggsbidrag, utöver redan bekommen odlingshjälp, bör tillerkännas även de lägenhetsinnehavare, som fullgjort föreskrivet byggnadsarbete. Härvid synes emellertid böra beaktas, att innehavare av sådana lägenheter, varå föreskrivna byggnadsarbeten fullgjorts för längre tid tillbaka, mer än cirka 5 år, numera torde hava en jämförelsevis tämligen tryggad ställning, i följd varav särskilt tilläggsbidrag till dessa icke synes vara erforderligt. De av dem utförda arbetena verkställdes ock under tider, som i jämförelse med de nuvarande voro ekonomiskt mindre tryckande.

En lägenhets uppodling är emellertid av ej mindre vikt än dess förseende med byggnader, och anser styrelsen, jämväl med hänsyn därtill, att innehavare av redan upplåten odlingslägenhet, å vilken föreskrivna byggnadsarbeten fullgjorts, bör berättigas komma i åtnjutande av ett tilläggsbidrag av dels 500 kronor för byggnadsarbetena, dels ock, sedan minst två hektar jord uppodlats och hävdats såsom åker, 250 kronor för odlingsarbetet, allt under förbehåll att byggnadsarbetet slutförts under tiden efter 1914 års ingång samt arbetet med såväl byggnadernas uppförande som ock odlingen av en hektar jord verkstälts efter innehavarens tillträde av lägenheten.

Med hänsyn till vad styrelsen sålunda anfört, får styrelsen föreslå, att de av kommittén föreslagna bestämmelserna i fråga om villkoren för ytterligare statsbidrags utgivande till innehavare av redan upplåtna odlingslägenheter och skogstorp måtte erhålla ungefär följande ändrade lydelse:

Mom. 1. Innehavare av odlingslägenhet, som, före det dessa bestämmelser trätt i kraft, upplåtits jämlikt kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, skall äga rätt att — utöver honom tillkommande odlingshjälp — erhålla visst tilläggsbidrag, utgående under skilda förutsättningar med belopp och på sätt här nedan angivas.

Där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda, må tilläggsbidraget uppgå till ett belopp, svarande mot hälften av innehavarens kostnad för fullbordande av samma byggnadsarbeten, dock högst 1,250 kronor.

Där innehavaren åliggande byggnadsskyldighet fullgjorts före här förut omnämnd tid, äge han erhålla ett belopp dels omedelbart av 500 kronor för byggnaderna, där dessa slutförts under tiden efter 1914 års ingång, dels ock 250 kronor, sedan minst två hektar jord brutits och försvarligt hävdats såsom åker, allt under förbehåll att arbetet med såväl byggnadernas uppförande som ock odling av en hektar jord i huvudsak verkstälts efter innehavarens tillträde av lägenheten.

Lägenhetsinnehavare, som önskar komma i åtnjutande av tilläggsbidrag för fullbordande av lägenhetens byggnader, skall till vederbörande jägmästare ingiva — — — — — tilläggsbidragets storlek.

Innehavare av lägenhet, varå byggnadsarbetena icke blivit fullgjorda, vare berättigad att i enlighet med reglerna i 15 mom. av ovannämnda kungörelse, sådant detta moment lyder enligt kungörelsen den 9 oktober 1914, uppbära hela det honom tillkommande tilläggsbidrag för byggnader, i mån som arbetet med fullbordandet av lägenhetens åbyggnader fortgår.

Lägenhetsinnehavare, som berättigats uppbära bidrag enligt förestående bestämmelser, vare skyldig vidkännas den höjning i det årliga avgäldsbeloppet, som motsvarar ränta efter 3.6 för hundra, å sagda bidrag.

Mom 2. Vad i mom. 1 stadgats — — — — — dock att tilläggsbidrag ej må utgå — — — — — torpet.

Emot vad kommittén föreslagit rörande ökat bidrag till innehavare av nybyggeslägenheter å Alträsk kronopark m. fl. skogar i närheten av Brännbergs järnvägsstation har styrelsen intet att erinra.»

Lantbruks-
styrelsen.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 16 mars 1918 anfört, att styrelsen, som haft tillfälle taga del av domänstyrelsens utlåtande i

ämnet, ansåge de skäl, sistnämnda styrelse anfört till stöd för den föreslagna ändringen i kommitténs förslag till villkor för ytterligare statsbidrags utgivande till innehavare av redan upplåtna odlingslägenheter och skogstorp, vara så tungt vägande, att lantbruksstyrelsen ville förordna samma ändring. Mot vad kommittén i övrigt föreslagit har lantbruksstyrelsen icke funnit anledning till erinran.

Statskontoret har i utlåtande den 14 mars 1918 anfört:

Statskontoret.

»Mot de av kolonisationskommittén föreslagna tilläggsbidragen för utförande av föreskrivna husbyggnader å odlingslägenheter och skogstorp ävensom å nybyggna inom det s. k. Alträskområdet har statskontoret ej haft något att erinra. Vad angår frågan, om särskilt anslag bör anvisas för täckande av ifrågavarande tilläggsbidrag, torde det vara sannolikt, att dessa nya utgifter icke kunna rymmas inom det anslagsbelopp, 20,000 kronor, som för år 1918 under nionde huvudtiteln anvisats till odlingshjälp till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen. Detta anslag har nämligen måst avsevärt överskridas redan med de hittills utgående bidragen.

Utgifterna å anslaget hava under åren 1915 och 1916 uppgått till respektive 37,850 kronor och 25,999 kronor. På grund av att utgifterna under sagda år, liksom före år 1915 innan anslag för ändamålet uppfördes i riksstaten, bestritts förskottsvis, hava emellertid dessa belopp kunnat avföras först i 1916, respektive 1917 års räkenskaper. För sistnämnda år hava, enligt från domänstyrelsen inhämtade uppgifter, utbetalats 41,437 kronor 50 öre. Under sådana förhållanden vore det givetvis riktigast att uppföra särskilt anslag å 1918 års riksstat för mötande av de ökade utgifterna för tilläggsbidragen. Då kolonisationskommitténs föreliggande utlåtande icke giver någon ledning för bedömning, vilka kostnader ett bifall till kommitténs förslag skulle medföra, och då det å 1918 års riksstat uppförda anslaget äger förslagsanslags natur, torde utgifterna i fråga kunna avföras å det redan beviljade anslaget. Vad nu sagts om år 1918 äger i huvudsak tillämpning jämväl i fråga om anslaget för år 1919. I innevarande års statsverksproposition har, såsom i kommitténs betänkande framhållits, uppförts ett förslagsanslag till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. å 25,000 kronor. En förstärkning av sistnämnda anslag torde väl även vara betingad av ett bifall till förevarande förslag. Med hänsyn till ovan berörda svårighet att för närvarande närmelsevis riktigt uppskatta anslagsbehovet, torde emellertid med äskande av ytterligare anslag lämpligen anstå, tills erfarenhet vunnits om det anslagsbelopp, som kan för ändamålet böra anvisas. För närvarande torde alltså endast böra begäras medgivande av riksdagen, att omhandlade tilläggsbidrag må utgå från berörda å riksstaten för år 1918 uppförda och i förslaget till riksstat för år 1919 upptagna förslagsanslag.»

I riksdagens förut omförmälda skrivelse den 25 april 1917 begärdes utredning angående förhöjt statsbidrag såväl vid nya upplåtelse av odlingslägenheter som till sådana innehavare av dylika lägenheter, vilka ännu ej hunnit fullgöra vad som ålåde dem för utbekommande av

*Departements-
chefen.*

odlingshjälpens hela belopp. Därjämte ifrågasattes förhöjt statsbidrag till skogstorp, som erhållit torpet på arrende under 50 år. Slutligen uttalades, att undersökning i den angivna riktningen borde ske jämväl beträffande nybyggeslägenheterna vid Alträsk.

Frågan om sistnämnda lägenheter torde jag få särskilt underställa Kungl. Maj:t, och lärer den därför nu böra lämnas å sido.

Kolonisationskommitténs nu ifrågavarande förslag avser endast sådana vid tiden för de föreslagna bestämmelsernas ikraftträdande upplåtta odlingslägenheter och på 50 år utarrenderade skogstorp, vid vilka föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda. Förslaget avser således varken dylika lägenheter och torp, där byggnadsarbetena vid nämnda tid redan utförts, eller sådana odlingslägenheter, som därefter kunna bli upplåtta.

Vad beträffar förslaget i den omfattning det framlagts av kommittén, anser jag detsamma välgrundat och förtjänt att bifallas. Det är uppenbart, att för ifrågavarande lägenhetsinnehavare och skogstorp, vilka tillträtt sina lägenheter och torp med beräkning att kunna fullborda byggnaderna enligt då gällande priser, de senaste årens starka stegring i prisen å nästan alla materialier m. m. måste medföra stora och icke förutsedda svårigheter, vilka de näppeligen kunna övervinna utan ökat bistånd från statens sida. Då det ökade bidraget enligt förslaget skall inom visst maximibelopp utgå i proportion till innehavarens kostnader för fullbordandet av de föreskrivna byggnadsarbetena, synes härigenom en rättvis grund skola erhållas för bidragets utgående. Det föreslagna bidragsbeloppet — halva kostnaden intill en maximigräns av 1,250 kronor — synes också vara så tillmätt, att det bör utgöra en kraftig sporre till byggnadernas snara färdigställande. Mot de särskilda bestämmelser och villkor, kommittén föreslagit för åtnjutande av det föreslagna tilläggsbidraget, har jag ej något att erinra. Jag biträder därför i allo kommitténs förslag, dock med visst tillägg, vartill jag strax skall återkomma.

I fråga om sådana redan upplåtta odlingslägenheter och på 50 år utarrenderade skogstorp, där byggnadsarbetena redan fullgjorts vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande, har domänstyrelsen i sitt utlåtande föreslagit, att innehavaren skulle erhålla dels omedelbart ett belopp av 500 kronor för byggnaderna, där dessa slutförts under tiden efter 1914 års ingång, dels ock 250 kronor, sedan minst två hektar jord brutits och försvarligt hävdats såsom åker. Lantbruksstyrelsen har understött detta förslag. Den till grund för detta förslag om byggnadsbidrag liggande åskådningen, att de personer, som oaktat kostnads-

ökningarna och övriga svårigheter under den gångna delen av kristiden lyckats med energi, omtanke och kanske stora försakelser utföra föreskrivet byggnadsarbete, gjort sig förtjänta av understöd från staten, och att det kunde förefalla orättvist, ifall blott de finge understöd, som icke gjort sina byggnader färdiga, kan enligt min mening icke frånännas visst fog. Men om sålunda motivet till förslaget må vara välgrundat, synes det av domänstyrelsen föreslagna sättet för bispringande av dylika lägenhets- och torpinnehavare icke kunna utan vidare godkännas. Att såsom styrelsen föreslagit, ett fixt belopp — av styrelsen upptaget till 500 kronor — skall utgå oberoende av omfattningen av de under den förflutna delen av kristiden verkställda byggnadsarbetena kan icke vara riktigt, utan bör bidragets storlek sättas i förhållande till innehavarens kostnader för de under sagda tid utförda arbetena. Ej heller synes det ur synpunkten att lindra de av kristiden orsakade kostnadsökningarna behöfligt att bestämma den yttersta tiden så långt tillbaka som till 1914 års ingång, då kristiden ännu icke börjat. Vidare synas ungefär enahanda skäl kunna anföras för att understöd må även till dem, som icke lyckats få sina byggnader fullt färdiga, beviljas för det arbete därå, de dock redan utfört under kristiden.

Vid överbägande av dessa förhållanden finner jag det riktigast, att tilläggsbidrag utgår för allt av nuvarande innehavaren under kristiden utfört byggnadsarbete med belopp, som med hänsyn till prissförhållandena vid tiden för arbetets utförande kan anses skäligt. För att icke bestämmelserna härom skola bliva alltför svåra att efterleva samt välla osäkerhet och kanske tvister, synes mig emellertid nödvändigt, att en viss skala fastslås. Om man utgår från att, enligt det här först av mig tillstyrkta förslaget, framdeles utförda arbeten skola kunna medföra tilläggsbidrag, motsvarande hälften av innehavarens kostnader, synes för arbeten, som utförts före de nya bestämmelsernas ikraftträdande men efter ingången av år 1915, lämpligen kunna utgå tredjedelen av innehavarens kostnader därför. Att gå längre tillbaka i tiden kan jag icke tillstyrka. Vidare bör stadgas, att tilläggsbidraget för dylika redan utförda arbeten icke må överstiga 500 kronor och att det ej heller må sammanlagt med bidrag, som enligt kommitténs av mig tillstyrkta förslag må utgå för ännu ej utförda arbeten, överstiga 1,250 kronor. Det var detta tillägg till kommitténs förslag, jag nyss åsyftade.

Domänstyrelsen har beträffande lägenhetsinnehavare, som fullgjort sin byggnadsskyldighet, föreslagit, att han även skulle erhålla 250 kronor för odlingsarbetet, sedan minst två hektar jord brutits och försvarligt hävdats såsom åker, under förutsättning att odling av en hektar i huvud-

sak verkstälts efter innehavarens tillträde av lägenheten. Detta förslag, sådant det formulerats, synes giva anledning till vägande erinringar bland annat därutinnan, att enligt detsamma odlingsbidraget skulle kunna utgå till alla, som byggt färdigt, även om odlingen skett för kanske mycket länge sedan, samt att anledning väl icke funnes att inskränka detta odlingsbidrag blott till dem, som byggt färdigt. Jag kan emellertid, även fränsett dessa erinringar, icke biträda förslaget om särskilt odlingsbidrag till dessa lägenhetsinnehavare. Grunden till de ökade bidrag, jag nu funnit mig böra tillstyrka, är prisstegringen under kristiden, vilken försvårat för lägenhetsinnehavaren fullgörandet av de förpliktelser, han åtagit sig gent emot staten vid lägenhetens övertagande, och detta skäl torde icke med samma styrka kunna åberopas beträffande odlingsarbete som vid byggnaders uppförande.

Mot kommitténs begränsning av sitt förslag till att endast gälla redan upplåtna lägenheter har domänstyrelsen riktat den erinran, att därigenom sannolikt antalet sökande till nya odlingslägenheter komme att högst betydligt reduceras och att måhända nya upplåtelser icke vidare skulle komma till stånd, och har styrelsen för sin del hemställt, att det föreslagna ökade bidraget måtte tillgodokomma även innehavare av sådana odlingslägenheter, som hädanefter upplåtas. Denna domänstyrelsens hemställan står visserligen i överensstämmelse med riksdagens uttalanden i förenämnda skrivelse den 25 april 1917, där på grund av motionen frågan om förhöjt bidrag vid nya lägenhetsupplåtelser ställdes i främsta rummet. De skäl kommittén nu anfört emot en dylik förhöjning vid nya lägenhetsupplåtelser, och vilka skäl väsentligen grunda sig på de olägenheter, som visat sig vara förbundna med ifrågavarande upplåtelser, synas mig emellertid så vägande, att jag finner mig i denna fråga böra ansluta mig till kommitténs mening. Det bör ock märkas, att enligt kommitténs egen uppfattning ett motsatt förfarande skulle innebära ett föregripande av den pågående utredningen. Riksdagens nyss anförda uttalande torde i viss mån hava utgått från det antagandet, att ändrade principer för upplåtelseorna icke skulle kunna framläggas på ännu någon tid. Jag vill emellertid erinra, att Kungl. Maj:t i år redan föreslagit riksdagen (propositionen nr 198) att medgiva upplåtelser av omkring ett hundratal kolonat å fyra kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län enligt nya, av kolonisationskommittén föreslagna grunder. Om detta förslag bifalles av riksdagen, är det avsikten att — under hänsynstagande till de nya förslag rörande den rättsliga formen för vissa upplåtelser, som kunna vara att förvänta — ytterligare fortgå på den sålunda inslagna vägen och att så snart som möjligt igångsätta en

kolonisation i större skala. Det är dock icke min mening, att upplåtandet av odlingslägenheter skall inställas, men för närvarande synes frågan böra begränsas till att bereda ytterligare hjälp åt dem, som redan övertagit dylika lägenheter.

Då såväl det å 1918 års riksstat uppförda ordinarie anslaget till odlingshjälp till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen som det anslag till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl., vilket enligt Kungl. Maj:ts av riksdagens bägge kamrar numera bifallna förslag skulle med uteslutande av förstnämnda anslag uppföras i riksstaten från och med år 1919, är av förslagsanslags natur, synes det tillräckligt, att nu riksdagens medgivande begäres, att de ifrågasatta höjda bidragen må få utgå från dessa anslag. Det bör emellertid framdeles tagas under övervägande, huruvida sistnämnda anslag bör höjas.

Jag tillåter mig nu framlägga följande förslag till bestämmelser angående de av mig förordade tilläggsbidragen:

Mom. 1. Innehavare av odlingslägenhet, som, före det dessa bestämmelser trätt i kraft, upplåtits jämlikt kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, skall äga rätt att, där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda före den 1 januari 1915, — utöver honom tillkommande odlingshjälp — såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot tredjedelen av innehavarens kostnad för föreskrivna byggnadsarbeten, vilka utförts under tiden från och med ingången av år 1915 intill den dag dessa bestämmelser trätt i kraft, och mot hälften av sådan kostnad för fullbordande efter dessa bestämmelsers ikraftträdande av dylika byggnadsarbeten, med iakttagande att tilläggsbidrag för byggnadsarbeten, som utförts innan dessa bestämmelser trätt i kraft, icke må överstiga 500 kronor och att tilläggsbidraget icke må sammanlagt uppgå till högre belopp än 1,250 kronor.

Lägenhetsinnehavare, som önskar komma i åtnjutande av dylikt tilläggsbidrag, skall till vederbörande jägmästare ingiva till domänstyrelsen ställd ansökning därom, åtföljd av intyg av två kända och trovärdiga män rörande innehavarens kostnad för efter den 1 januari 1915 utförda byggnadsarbeten, eller, där ansökningen avser bidrag för ännu icke verkställt arbete, rörande kostnaden för byggnadernas fullbordande enligt föreskriven plan. Jägmästaren, som, där han så finner erforderligt, har att företaga besiktning å lägenheten, åligger att insända jämte

eget utlåtande ansökningen till domänstyrelsen, vilken det tillkommer att fastställa tilläggsbidragets storlek.

Lägenhetsinnehavare, som tillerkänts tilläggsbidrag för redan utfört arbete, äger omedelbart utbekomma detsamma.

Lägenhetsinnehavare, som tillerkänts tilläggsbidrag för fullbordande av föreskrivet byggnadsarbete, vare berättigad att i enlighet med reglerna i 15 mom. av ovannämnda kungörelse, sådant detta moment lyder enligt kungörelsen den 9 oktober 1914, uppbära hela det honom tillkommande tilläggsbidrag, i mån som arbetet med fullbordandet av lägenhetens åbyggnader fortgår.

Lägenhetsinnehavare, som uppbär tilläggsbidrag, vare skyldig att vidkännas den höjning i den årliga avgiften, som motsvarar ränta efter 3.6 för hundra å sagda bidrag.

Mom. 2. Vad i mom. 1 stadgats gälle i tillämpliga delar jämväl i fråga om skogstorp, som upplåtits antingen jämlikt nådiga brevet till domänstyrelsen den 29 maj 1891 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens län eller jämlikt kungörelsen den 27 maj 1904 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län, där innehavaren erhållit torpet på arrende under femtio år, dock att tilläggsbidrag ej må utgå, med mindre å torpet finnes eller genom utvidgning kan erhållas tillräcklig, för odling lämplig mark eller torpet eljest på grund av särskilda omständigheter kan anses tjänligt till jordbruks- eller bostadslägenhet, till utrönande varav jägmästaren har att, där så finnes erforderligt, med sakkunnigt biträde företaga besiktning å torpet.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de av mig nu föreslagna bestämmelser angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen;

dels ock medgiva, att kostnaderna för dylika bidrag må gäldas under år 1918 av ordinarie förslagsanslaget till odlingshjälp åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen samt därefter av ordinarie förslagsanslaget till odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.

Till vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter förenade sig, be-

hagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet skulle avlåtas till riksdagen av den lydelse, bil. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.
